

Арутюнян Е. К.,

*здобувач наукового ступеню доктор філософії в галузі права
Науково-дослідного інституту публічного права***СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ****SYSTEM OF ENTITIES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION
OF ANTI-CORRUPTION ACTION IN UKRAINE**

У статті з урахуванням функціонального призначення, рівня компетентності, організаційно-правового статусу запропоновано структурувати систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні у п'ять взаємопов'язаних блоків: 1) суб'єкти формування та нормативно-інституційного забезпечення антикорупційної політики, які визначають стратегічні засади та пріоритети державної антикорупційної політики, забезпечують законодавче, інституційне й організаційне підґрунтя, здійснюють координацію учасників відповідних правовідносин. До групи входять: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; парламентські та урядові антикорупційні комітети й комісії; 2) суб'єкти реалізації державної антикорупційної політики загальної та спеціальної компетенції, що здійснюють практичне адміністративне забезпечення протидії корупції в межах своїх повноважень. До суб'єктів загальної компетенції належать центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, які реалізують загальнодержавні антикорупційні заходи, внутрішній контроль, запобігають конфлікту інтересів тощо. Протидія корупції є основною або домінантною сферою діяльності суб'єктів спеціальної компетенції, до них належать: Національне агентство з питань запобігання корупції; Національне антикорупційне бюро України; Спеціалізована антикорупційна прокуратура; Вищий антикорупційний суд; Державне бюро розслідувань; Служба безпеки України (у межах антикорупційної юрисдикції); Національна поліція України; 3) суб'єкти контролю, нагляду та оцінювання ефективності протидії корупції, що забезпечують зовнішній та внутрішній контроль, моніторинг виконання антикорупційних програм, аудит доброчесності та оцінку ризиків. До групи належать: Рахункова палата; Державна аудиторська служба; Уповноважений Верховної Ради з прав людини (у частині захисту викривачів та доступу до інформації); внутрішні служби контролю органів публічної влади; спеціальні координаційні та наглядові комісії; 4) суб'єкти корпоративного (внутрішньо-організаційного) забезпечення протидії корупції реалізують антикорупційні заходи у межах публічного та приватного права. До них належать: керівники юридичних осіб, які відповідають за впровадження та контроль виконання антикорупційних програм; колегіальні органи управління (наглядові ради, правління), що затверджують політику та забезпечують стратегічний контроль; уповноважені підрозділи або посадові особи, відповідальні за розроблення, моніторинг та перегляд корпоративної антикорупційної політики; 5) суб'єкти суспільного та міжнародного забезпечення протидії корупції формують засади антикорупційного середовища, громадського контролю та міжнародних стандартів. До них належать: громадські організації та ініціативи; професійні асоціації та фонди; ЗМІ; громадські активісти; окремі громадяни та викривачі корупції; міжнародні суб'єкти.

Ключові слова: адміністративно-правові відносини; адміністративно-правові інструменти, взаємодія, громадський контроль, координація, корупція, міжнародне співробітництво, правова допомога, правове забезпечення, правоохоронні органи, протидія корупції, суб'єкти.

The article, taking into account the functional purpose, level of competence, organizational and legal status, proposes to structure the system of subjects of administrative and legal support for combating corruption in Ukraine into five interconnected blocks: 1) subjects of formation and regulatory and institutional support of anti-corruption policy, which determine the strategic principles and priorities of the state anti-corruption policy, provide the legislative, institutional and organizational basis, and coordinate the participants in the relevant legal relations. The group includes: the President of Ukraine; the Verkhovna Rada of Ukraine; the Cabinet of Ministers of Ukraine; parliamentary and government anti-corruption committees and commissions; 2) subjects of implementation of the state anti-corruption policy of general and special competence, which carry out practical administrative support for combating corruption within the limits of their powers. Subjects of general competence include central and local executive bodies, local self-government bodies, their officials and employees who implement nationwide anti-corruption measures, internal control, prevent conflicts of interest, etc. Combating corruption is the main or dominant area of activity of subjects of special competence, including:

the National Agency for the Prevention of Corruption; the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine; the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office; the Supreme Anti-Corruption Court; the State Bureau of Investigation; the Security Service of Ukraine (within the anti-corruption jurisdiction); the National Police of Ukraine; 3) subjects of control, supervision and assessment of the effectiveness of combating corruption, which provide external and internal control, monitoring the implementation of anti-corruption programs, integrity audit and risk assessment. The group includes: the Accounting Chamber; the State Audit Service; The Verkhovna Rada Commissioner for Human Rights (in terms of whistleblower protection and access to information); internal control services of public authorities; special coordination and oversight commissions; 4) corporate (internal-organizational) anti-corruption entities implement anti-corruption measures within the framework of public and private law. These include: heads of legal entities responsible for the implementation and control of anti-corruption programs; collegial management bodies (supervisory boards, boards) that approve policy and provide strategic control; authorized units or officials responsible for the development, monitoring and review of corporate anti-corruption policy; 5) public and international anti-corruption entities form the foundations of the anti-corruption environment, public control and international standards. These include: public organizations and initiatives; professional associations and foundations; media; public activists; individual citizens and whistleblowers; international actors.

Key words: *administrative-legal relations, administrative-legal instruments, interaction, public control, coordination, corruption, international cooperation, legal aid, legal support, law enforcement agencies, combating corruption, subjects.*

Актуальність теми. Корупція становить загрозу для розвитку українського суспільства та всіх його підсистем (юридичної, публічно-політичної, громадської, економічно-підприємницької тощо) через здійснення деструктивного впливу на традиційні устої соціального буття та нівелювання перспективи розвитку країни (часто будучи підставою зведення нанівець багатьох конструктивних починань, цілих секторальних реформ – судової, поліцейської, децентралізаційної). Окрім того, корупція володіє ознакою комплексної суспільної небезпечності, що виражено у нанесенні шкоди відносинам в межах яких виникає означене явище. Відповідно, для подолання корупції має бути створена дієва інституційна система, діяльність якої спрямовано на запобігання та прискання корупції [11, с. 111].

Огляд останніх досліджень. Адміністративно-правові механізми запобігання та протидії корупції, діяльність спеціалізованих антикорупційних органів, превентивні та контрольні інструменти, громадський нагляд і формування антикорупційної політики були предметом дослідження таких учених, як: Д. Андрєєв, М. Банчук, О. Безпалова, Ю. Белінський, Д. Бойчук, В. Василевич, Л. Величенко, Р. Войтович, Є. Гетьман, С. Денисюк, О. Задорожній, В. Колесник, М. Кулик, Р. Мельник, М. Мельник, Л. Наливайко, Ю. Ніронка, О. Харитонова, С. Тищенко, Л. Усаченко, В. Фатхутдінов, С. Хвостовцов, Н. Христинченко, Н. Чершова, В. Шкарупа, Р. Штеба, О. Шостко, І. Яцків та інші.

Мета статті полягає у тому, щоб визначити систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції.

Виклад основних положень. Під суб'єктом протидії корупції Д. Ішук розуміє органи державної влади (та їх посадових осіб), а також уповноважених керівників підприємств, установ та організацій, які відповідно до норм чинного законодавства України наділені всією необхідною сукупністю повноважень задля того, щоб припинити та попередити подальше виникнення корупційних правопорушень [6, с. 3]. Як вважає А. Приходько, з теоретичної точки зору адміністративно-правовий статус публічної адміністрації у сфері запобігання та протидії корупції в Україні – це роль, значення та цінність її представників в цьому механізмі; з практичної – надання їм можливості вчиняти адміністративні дії, що спричиняють настання юридичних наслідків як індивідуального, так і публічного характеру. Для всіх суб'єктів досліджуваної публічної адміністрації головним критерієм визначення їх статусу є, по-перше, завдання, з метою виконання якого їх було утворено; по-друге, комплекс адміністративних обов'язків і прав, за допомогою яких це завдання втілюється в дійсність; по-третє, юридичне значення результату діяльності – ефективність, необхідність та доцільність існування конкретного уповноваженого суб'єкта та безпосередньо діяльності, яку він реалізовує у рамках запобігання чи протидії корупції в Україні [8, с. 88–95].

На наш погляд, суб'єкт адміністративно-правового забезпечення протидії корупції – це визначений нормами адміністративного права орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, а також інший уповноважений учасник публічних правовідносин, які наділені юридично закріпленим комплексом завдань, прав та обов'язків, спрямованих на виявлення, запобігання і припинення корупційних проявів, та спроможні шляхом здійснення адміністративних дій або прийняття владних рішень формувати юридично значимі наслідки публічного та індивідуального характеру, що забезпечують належне функціонування антикорупційного механізму.

Система суб'єктів протидії корупції в Україні є досить розгалуженою, вона представлена різними органами державної влади, кожен із яких виконує власну, специфічну роль в окресленій сфері суспільних відносин [6, с. 3]. За Законом України «Про запобігання корупції» спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [1]. З точки зору функціонального призначення та розуміння системи суб'єктів державної антикорупційної політики Н. Гришина логічно поділяє їх на такі три основні групи [4; 5]: 1) суб'єкти, що розробляють державну антикорупційну політику: а) Президент України; б) Верховна Рада України; в) Кабмін України; г) НАЗК; д) Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції; е) Національна рада з питань антикорупційної політики. (визначають головні пріоритети в зазначеній сфері; здійснюють законодавче забезпечення, координацію спільних зусиль інших суб'єктів, а також контроль реалізації засад антикорупційної політики); 2) суб'єкти, що реалізують державну антикорупційну політику: а) суб'єкти загальної компетенції (органи державної влади та місцевого самоврядування у межах визначених заходів державної політики); б) суб'єкти спеціальної компетенції: (САП, Нацполіція України, НАБУ, НАЗК, СБУ, Вищий антикорупційний суд); 3) суб'єкти з окремими повноваженнями щодо розроблення та реалізації державної антикорупційної

політики: а) юридичні особи публічного та приватного права в частині розробки та реалізації антикорупційних програм. б) громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, діяльність яких пов'язана із заходами щодо запобігання корупції; в) урядовий уповноважений з питань запобігання корупції; г) окремі громадяни; д) міжнародні установи та організації. 4) суб'єкти розроблення та формування антикорупційної політики юридичних осіб – індивідуальні чи колективні представники юридичних осіб приватного та публічного права, які відповідно до законодавства наділені повноваженнями по виробленню та впровадженню в діяльність юридичної особи системи заходів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють корупції на підприємстві, установі чи організації різних форм власності, протидії корупційних проявів. До суб'єктів розроблення та формування антикорупційної політики юридичних осіб належать: 1) колегіальний орган управління (рада директорів, правління тощо), який розглядає та затверджує антикорупційну політику; 2) керівник юридичної особи (підприємства, установи чи організації), який відповідає за впровадження та виконання антикорупційних заходів, здійснення контролю та звітування; 3) структурний підрозділ (особа) уповноважена за безпосереднє розроблення та впровадження антикорупційної політики [4; 5]

Е. Музичук пропонує авторський підхід до класифікації суб'єктів протидії корупційним проявам у публічній службі. Так, за організаційно-правовим статусом вони можуть бути поділені на національні органи, такі як антикорупційні служби, прокуратура, поліція, національні антикорупційні агентства, та міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Союз, які визначають антикорупційні стратегії, програми та формують відповідну політику на міжнародному рівні. Також за своїм функціональним призначенням суб'єкти протидії корупції можуть бути поділені на три ключові групи. Одну групу складатимуть антикорупційні органи, які займаються виявленням, розслідуванням та притягненням до відповідальності за корупційні діяння. Другу групу складатимуть превентивні органи, які здійснюють запобіжні

заходи та пропаганду проти корупції, проводять аналіз ризиків та розробляють стратегії боротьби з корупцією. У третю групу входять органи нагляду (контролю). Окремо Е. Музичук пропонує класифікацію суб'єктів протидії корупції за рівнем їх влади. Так, вказані суб'єкти розділено на центральні органи, які займаються антикорупційною діяльністю на національному рівні, а також регіональні або локальні (місцеві) органи протидії корупції. Якщо поділити на окремих суб'єктів, то за позицією автора, система суб'єктів протидії корупційним проявам у публічній службі включає: 1. Першу групу складають Національне антикорупційне бюро (далі – НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП), Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК). 2. Другу групу формує судова система, основу якої, складають вітчизняні суди трьох інстанцій, а також деякі спеціалізовані судові органи, яка відіграє важливу роль у розгляді справ, пов'язаних з корупцією у публічній службі. 3. Структурні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України ведуть розслідування корупційних злочинів, які не відносяться до підслідності НАБУ. Поліція також забезпечує безпеку свідків та учасників кримінального судочинства. 4. Окрему групу становлять спеціальні комітети та комісії, які координують та спрямовують дії різних органів у сфері протидії корупції у публічній службі. 5. Інститути громадянського суспільства як окремі суб'єкти [7, с. 65–67].

Ю. Демянчук існуючу систему суб'єктів протидії корупції в Україні пропонує поділяти на дві групи: а) спеціалізовані суб'єкти, які визначають основні напрями державної політики у сфері протидії корупції, забезпечують розробку і прийняття законів, розподіляють функції між органами виконавчої влади, координують їх діяльність, здійснюють і забезпечують ефективну реалізацію державної антикорупційної політики, реалізують запобігання посадовим і корупційним злочинам, у тому числі: Президент, Парламент, Прем'єр-міністр, уряд, органи державної влади й органи місцевого самоврядування, судові органи, правоохоронні органи всіх рівнів; б) неспеціалізовані суб'єкти, пов'язані зі спеціалізованими суб'єктами єдиними цілями, а також

інформаційними, координаційними і правовими зв'язками, у тому числі: комерційні та некомерційні організації із різними формами власності, підприємства і установи, громадські, міжвідомчі та місцеві комісії, асоціації і фонди; політичні партії і масові громадські організації, що діють на основі статутів і положень та мають вертикальну і горизонтальну структури на різних рівнях; ЗМІ; об'єднання та молодіжні формування; профспілки; громадські організації і формування, створювані на добровільних засадах [3, с. 92–97].

Важливим елементом механізму запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, є діяльність суб'єктів, які забезпечують не лише виявлення таких деліктів чи розслідування відповідних кримінальних проваджень, але й уповноважені на запобігання їм. Саме вони забезпечують невідворотність відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення, формування у суспільстві нетерпимості до корупції, а відтак уможлиблюють стримування громадян від корупційних практик. Вказана система суб'єктів охоплює як спеціалізовані судові та правоохоронні інституції, так і не спеціалізовані. До них Н. Никифоренко відносить передусім: 1) Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК); 2) Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ); 3) Національну поліцію України (далі – НПУ); 4) Державне бюро розслідувань (далі – ДБР); 5) Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (далі – САП); 6) Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС); 7) інші суди; 8) антикорупційних уповноважених; 9) викричачів тощо [9, с. 611–617].

Беручи до уваги специфіку системи органів прокуратури України та антикорупційну діяльність у них, С. Подоляка пропонує класифікацію суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури України. Усіх суб'єктів, насамперед, за характером адміністративно-правового статусу треба розділити на: - уповноважені держані органи влади, їх підрозділи та посадові особи; - громадян та їх об'єднань. За фактором структурної та ієрархічної приналежності суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури виділяє: - внутрішні суб'єкти протидії корупції (ті, що входять у систему орга-

нів прокуратури); зовнішні суб'єкти протидії корупції (ті, що здійснюють протидію корупції в органах прокуратури, проте не належать до її системи). За функціональним призначенням у механізмі протидії корупції в органах прокуратури виділяє: органи, що приймають антикорупційну політику на загальнодержавному рівні (ВРУ); органи, що реалізують антикорупційну політику на загальнодержавному рівні (НАЗК); органи з координаційними функціями та повноваженнями у сфері протидії корупції; (КМУ, Президент України, місцеві органи загальної компетенції тощо); органи, що здійснюють безпосередню правоохоронну діяльність у частині реалізації проваджень щодо корупційних адміністративних правопорушень чи злочинів (НАБУ, САП, прокурори як особи, що складають протокол про корупційне правопорушення чи державні обвинувачі, СБУ, Національна поліція України, ДБР); прокурори, що протидіють корупції як керівники органів прокуратури чи їх підрозділів; органи на особи, що сприяють протидії корупції в органах прокуратури; судові органи. За рівнем спеціалізації: органи та особи, для яких протидія корупції є основною сферою діяльності (НАБУ; САП; НАЗК); правоохоронні органи, для яких протидія корупції є частиною загальної правоохоронної діяльності (СБУ, Національна поліція України, підрозділи прокуратури, ДБР); органи та особи, для яких протидія корупції не є основною сферою діяльності, а здійснюється у міру адміністративно-правового статусу (адміністративні посади в органах прокуратури, якщо діяльність не здійснюється у статусі правоохоронців, КМУ, ВРУ, Президент України тощо) [10, с. 238–242].

З метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції, утворюються (визначаються) уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) в: Офісі Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; апаратах Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конститу-

ційного Суду України, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; офісі Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; секретаріатах Вищої ради правосуддя, та інших органах, що визначено законодавством. Основними завданнями уповноважених підрозділів (уповноваженої особи) є: 1) розроблення, організація та контроль за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 2) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності відповідного органу, підготовки заходів щодо їх усунення, внесення керівнику такого органу відповідних пропозицій; 3) надання методичної та консультаційної допомоги з питань додержання законодавства щодо запобігання корупції; 4) здійснення заходів з виявлення конфлікту інтересів, сприяння його врегулюванню, інформування керівника відповідного органу та Національного агентства про виявлення конфлікту інтересів та заходи, вжиті для його врегулювання; 5) перевірка факту подання суб'єктами декларування декларацій та повідомлення Національного агентства про випадки неподання чи несвочасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до порядку; 6) здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, у тому числі розгляд повідомлень про порушення вимог закону, у тому числі на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях; 7) забезпечення захисту працівників, які повідомили про порушення вимог закону, від застосування негативних заходів впливу з боку керівника або роботодавця відповідно до законодавства щодо захисту викривачів; 8) інформування керівника відповідного органу, Національного агентства або інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції про факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції; 9) здійснення заходів з виявлення порушень вимог законодавства з питань лобювання, повідомлення Національному агентству про виявлені порушення [1].

Висновки. З урахуванням функціонального призначення, рівня компетентності, організаційно-правового статусу та сфери діяльності таку систему логічно структурувати у такі п'ять взаємопов'язаних блоків:

1) суб'єкти формування та нормативно-інституційного забезпечення антикорупційної політики, які визначають стратегічні засади та пріоритети державної антикорупційної політики, забезпечують законодавче, інституційне й організаційне підґрунтя, здійснюють координацію учасників відповідних правовідносин. До групи входять: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; парламентські та урядові антикорупційні комітети й комісії;

2) суб'єкти реалізації державної антикорупційної політики загальної та спеціальної компетенції, що здійснюють практичне адміністративне забезпечення протидії корупції в межах своїх повноважень. До суб'єктів загальної компетенції належать центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, які реалізують загальнодержавні антикорупційні заходи, внутрішній контроль, запобігають конфлікту інтересів тощо. Протидія корупції є основною або домінантною сферою діяльності суб'єктів спеціальної компетенції, до них належать: Національне агентство з питань запобігання корупції; Національне антикорупційне бюро України; Спеціалізована антикорупційна прокуратура; Вищий антикорупційний суд; Державне бюро розслідувань; Служба безпеки України (у межах антикорупційної юрисдикції); Національна поліція України.

3) суб'єкти контролю, нагляду та оцінювання ефективності протидії корупції, що забезпечують зовнішній та внутрішній контроль, моніторинг виконання антикорупційних програм, аудит доброчесності та оцінку ризиків. До групи належать: Рахункова палата; Держав-

на аудиторська служба; Уповноважений Верховної Ради з прав людини (у частині захисту викривачів та доступу до інформації); внутрішні служби контролю органів публічної влади; спеціальні координаційні та наглядові комісії.

4) суб'єкти корпоративного (внутрішньо-організаційного) забезпечення протидії корупції реалізують антикорупційні заходи у межах публічного та приватного права. До них належать: керівники юридичних осіб, які відповідають за впровадження та контроль виконання антикорупційних програм; колегіальні органи управління (наглядові ради, правління), що затверджують політику та забезпечують стратегічний контроль; уповноважені підрозділи або посадові особи, відповідальні за розроблення, моніторинг та перегляд корпоративної антикорупційної політики.

5) суб'єкти суспільного та міжнародного забезпечення протидії корупції формують засади антикорупційного середовища, громадського контролю та міжнародних стандартів. До них належать: громадські організації та ініціативи; професійні асоціації та фонди; ЗМІ; громадські активісти; окремі громадяни та викривачі корупції; міжнародні суб'єкти.

Загалом, система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні являє собою багаторівневу та інституційно різномірну сукупність органів публічної влади, спеціалізованих правоохоронних інституцій, організацій, посадових осіб та громадян, які відповідно до закону наділені адміністративно-правовими повноваженнями у сфері запобігання, виявлення, припинення та мінімізації корупційних проявів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 49. Ст. 2056.
2. Галашан І.В. Правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. № 2. 2017. С. 120–122.
3. Дем'янчук Ю. В. Сучасні адміністративно-правові засоби запобігання та протидії корупції у системі державної служби України. *Право та інновації*. 2016. № 4 (16), С. 92–97.
4. Ростовська К.В. Суб'єкти державної антикорупційної політики: поняття та підходи до класифікації. *Право і суспільство*. 2018. № 6. С. 165–169.
5. Гришина Н.В. Поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів державної антикорупційної політики в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.53>
6. Іщук Д.О. Адміністративно-правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України : дис. докт. юрид. наук : 12.00.07 / Науково-дослідний інститут публічного права; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Київ, 2021. 404 с.

7. Музичук Е. О. Система суб'єктів протидії корупційним проявам у публічній службі та особливості їх адміністративно-правового статусу. *Гуманітарні аспекти цифрового суспільства* : тези доп. учасників міжн. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8 груд. 2022 р.) / Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук, Харків. нац. ун-т радіоелектроніки. Харків : НДІ ППСН, 2022. С. 65–67.
8. Приходько А. А. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації у сфері запобігання й протидії корупції: теоретична та практична сутність. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Т. 24. С. 88–95.
9. Никифорова Н. А. Суб'єкти запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією: проблеми функціонування та перспективи удосконалення правового статусу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 611–617.
10. Подоляка С. А. Класифікація суб'єктів протидії корупції в органах прокуратури в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2(4). С. 238–242.
11. Маслова Я. І. Спеціалізована антикорупційна прокуратура як суб'єкт запобігання корупції. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2022. Т. 33(72), № 1. С. 111–116.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025